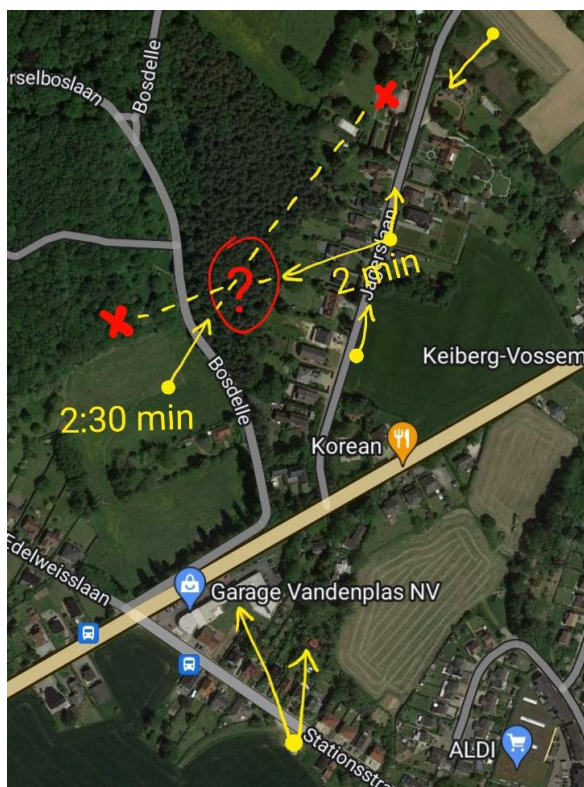

Nestopsporing Aziatische hoornaar

Nesten van Aziatische hoornaars kunnen worden opgespoord met de wiekpotmethode. Hoornaars komen drinken op een wiekpot (bokaal met wiek en lokvloeistof) en vliegen daarna naar het nest. Door de vliegrichting en vliegtijd te observeren, weet je waar je het nest moet gaan zoeken. Hoornaars kunnen met een kleurstift gemerkt worden om ze van elkaar te onderscheiden. Zo kan je de vliegtijd meten wanneer er verschillende individuen op een wiekpot zitten. Meet de vliegtijd een aantal keren tot die ongeveer constant is. Per minuut dat de hoornaar erover doet om naar het nest te vliegen, de vloeistof af te geven en terug naar de wiekpot te komen, tel je 100 meter. Als een hoornaar er bvb 6:30 min over doet, zit het nest op ongeveer 650 meter. De 100 meter = 1 minuut is een richtlijn, in de praktijk merken we dat het nest dikwijls nog wat verder zit. Door lijnen (vliegrichtingen) vanop verschillende wiekpotten op kaart te zetten, kan de locatie van het nest bepaald worden. Het nest bevindt zich ongeveer daar waar de lijnen elkaar snijden. Eenmaal je een duidelijke richting en tijd hebt, kan je wiekpotten verplaatsen. Zo kom je steeds dichterbij het nest.

De verhuismethode

Kaartje 1: vliegrichtingen lopen door elkaar

Tegenwoordig zijn er steeds meer plaatsen waar meerdere nesten per km² zitten, waardoor vliegrichtingen naar de verschillende nesten door elkaar lopen. De gewone wiekpotmethode met triangulatie is dan minder betrouwbaar. Je weet immers niet welke hoornaars, vliegrichtingen en vliegtijden bij welk nest horen.

In het voorbeeld hiernaast werd er tevergeefs gezocht naar een nest in het bos, want van beide kanten vloog een hoornaar naar het bos. Na een tijdje waren er ook vliegrichtingen vanop andere wiekpotten en bleken er 2 nesten te zitten, elk aan een andere kant van het bos.

De verhuismethode is een aanvulling op de bestaande wiekpotmethode. De basis blijft hetzelfde: eenmaal je een hoornaar op een wiekpot hebt, observeer je de vliegrichting, de hoornaar wordt gemerkt en je meet de vliegtijd. Zo heb je alvast een idee van richting en afstand tot het nest. Daarna versnel je het zoekproces door de hoornaar te verhuizen. Je gaat met de hoornaar in verschillende stappen recht naar het nest.

Met de verhuismethode kan je met slechts 1 hoornaar en 2 wiekpotten op een snelle manier het nest vinden. Op deze manier gaat het opsporen ook veel sneller dan wanneer je wiekpotten verplaatst en daarna telkens een dag of langer moet wachten tot ze de potten gevonden hebben.

De verhuismethode: een hoornaar van wiekpot op plaats A wegnemen met een merkbuisje en op plaats B op een andere wiekpot loslaten. De nieuwe plaats is bij voorkeur een open plek in het verlengde van de eerder waargenomen vliegrichting, zodat de hoornaar zich gemakkelijk kan heroriënteren.

Kaartje 2: in 3 verhuisstappen tot aan het nest

Eenmaal je ook een duidelijke richting hebt op plaats B, kan je deze wiekpot verplaatsen naar plaats C, daarna D, enz tot je aan het nest zit. De hoornaar vliegt na het nestbezoek meestal uit gewoonte terug naar de pot die ze kent (op plaats A). Je moet dus telkens op en af gaan tussen de 2 potten en de hoornaar op plaats A ophalen (te voet, per fiets of per auto).

De vliegtijd (afstand tot het nest) bepaal je dus op de eerste pot, het verhuizen doe je enkel om de richting te volgen en om in enkele stappen snel tot bij het nest te komen.

Het verhuizen gebeurt best in meerdere stappen van bvb 100 meter (B, C, D,...), zodat de hoornaar niet de weg kwijt raakt. De eerste keer dat de hoornaar vertrekt vanop een wiekpot op een nieuwe plaats zal ze rondcirkelen om zich te heroriënteren alvorens naar het nest te vliegen. Je hoeft dan geen rekening te houden met de vliegrichting, want die is dan meestal nog niet betrouwbaar. Na enkele keren verhuizen zal je merken dat ze wel steeds in dezelfde richting en in een rechte lijn naar het nest vliegt. Per stap zal je 2 tot ...5 keer de hoornaar moeten verhuizen om een betrouwbare richting te krijgen. Veel hangt af van de omgeving en van de hoornaar.

Niet alle hoornaars werken even goed mee. Soms zijn er koppige en nerveuze individuen die weigeren rustig te drinken op de nieuwe pot. Na een tijdje worden ze het verhuizen wel meer gewoon en zijn ze "getraind". Blijf dus volhouden of neem een ander individu.

Als het na enkele keren nog niet lukt om de hoornaar te laten heroriënteren kan het zijn dat de stap te groot is of de 2de pot niet op de vliegroute ligt.

Het is belangrijk om de hoornaar rustig op de nieuwe wiekpot los te laten en traag te bewegen, zodat die niet onmiddellijk wegvliegt, maar eerst een portie vloeistof drinkt. Als je het merkbuisje horizontaal tegen de rand van de wiekpot houdt en wacht tot de hoornaar contact maakt met de natte wiek, begint ze meestal te drinken en kan je het buisje rustig wegnemen.

Foto 1: hoornaar loslaten op wiekpot

Als er meerdere hoornaars zitten op plaats A, kan je ze met verschillende merkbuisjes of potjes verhuizen en 1 per 1 lossen (vooral om te zien welke individuen goed meewerken). Ik heb ondervonden dat het veel sneller vooruit gaat als je je maar met 1 individu bezig houdt. Dan ben je sneller heen en weer tussen de 2 potten. Je bent per fiets dan terug aan pot A wanneer de hoornaar daar terug aankomt en je kan ze meteen vangen zodat ze pas op de nieuwe wiekpot drinkt. Als de hoornaar op plaats A nog niet veel gedronken heeft is de kans groter dat ze op de 2de pot zal drinken. Als je met 2 personen kan werken gaat het nog vlotter: de ene persoon vangt telkens de hoornaar en de andere fietst op en af.

Meestal heb je maar 1 hoornaar op een pot nodig om een nest te vinden. Daarna verhuis je die telkens naar een pot 100 of 200 meter verder. Zo vind je nesten op enkele uren tijd.

Foto 2: wiekpot met hoornaar in klimop

Tips & tricks!

Heb je Aziatische hoornaars aan je bijenkasten, negeer dit niet en wacht ook niet tot een ander het komt oplossen. Vang ze niet en sla ze niet dood, maar ga zelf op zoek naar het nest! Het is niet zo moeilijk. Maak enkele simpele wiekpotten en kijk naar de vliegrichting.

Gebruik een goed absorberende en stevige wiek zoals een (uitgekookte) schoonmaakdoek type swiffer, zodat de wiek steeds vochtig is (geen zakdoek, t-shirt of keukenrol). Maak het gat in de deksel niet te groot, anders kunnen insecten in de pot terecht komen als de wiek wordt weggeknaagd. Als de wiek te dik is, wordt de vloeistof moeilijk opgezogen door het gat. Ideaal is een gat van 4-5 mm met een wiek van 2-3 cm breed, afhankelijk van het soort doek.

Lokvloeistof kan je eenvoudig zelf maken met een mengsel van 1/3 bier, 1/3 witte wijn en 1/3 suiker. De professionele, maar dure lokvloeistof Trappit kan je gebruiken om regelmatig de wiek te bevochtigen en op die manier de wiekpot veel aantrekkelijker te maken.

Zoek de hoornaars waar ze zitten: bvb aan een bijenkast, aan klimop of fruit (appelen, peren, druiven,...) en hang daar een wiekpot. Wacht tot ze de pot gevonden hebben of voor een sneller resultaat: vang ze met een netje of merkbuisje en zet ze rustig op de pot.

Ook een jagende hoornaar kan je vangen en op een wiekpot op de bijenkast zetten. Dikwijls verandert de hoornaar van job en vliegt daarna op en af van wiekpot naar nest, in plaats van bijen te vangen.

Een eiwithaler kan je dus omvormen tot een suikerhaler.

Foto 3: wiekpot op bijenkast

Foto 4: tripod van stokken

Op een open plaats zonder bomen of palen om een wiekpot aan te hangen kan je met 3 stokken en een koord een eenvoudige tripod maken en daar een pot aanhangen.

Zo kan je veel gemakkelijker de wegvliegende hoornaar volgen en ook de hoornaar kan zich beter oriënteren.

Een verrekijker (bvb 8x42) is het allerbelangrijkste instrument voor een succesvolle zoekactie. Zonder verrekijker is het moeilijk om een wegvliegende hoornaar een lange afstand te volgen. Om een goed verstopt nest te zien, hoog in een boom is ook een verrekijker nodig. Met de verrekijker kan je dikwijls al van op afstand een nest vinden, zonder het nest zelf te zien. Je kan in de vliegrichting traag de lucht boven de bomen afspeuren en je moet vooral letten op vliegende hoornaars (kleine zwarte stipjes) die ergens een boom of gebouw achter duiken. Je vindt verrekijkers op 2dehands.be of marktplaats.nl voor een goede prijs.

Een vlindernetje is ook iets wat de zoektocht vergemakkelijkt. Zonder vlindernetje verlies je veel tijd, want de Aziatische hoornaars worden steeds weggejaagd door de Europese. Vang de Europese hoornaars even weg en de Aziatische hoornaars komen wel naar de wiekpot en kunnen rustig geobserveerd worden. Nadien laat je de Europese hoornaars terug vrij, deze horen hier thuis en zijn nuttige insecten. Een vlindernetje kan je voor weinig geld kopen, of maak je zelf met een groentenzakje uit de Colruyt.

Foto 5: vlindernetje van groentenzakje

Met 2 of 3 wiekpotten boven elkaar heeft de Aziatische hoornaar meer kans om rustig te drinken wanneer er van die 'vervelende' Europese hoornaars in de buurt zijn.

Als de klimop begint te bloeien, hoef je maar te zoeken naar bloeiende klimop (struiken, hagen) in de omgeving om de aanwezigheid van Aziatische hoornaars te weten te komen. Ze komen naar de nectar en jagen er ook op insecten. Wil je een nest zoeken in het najaar, zoek dan eerst naar bloeiende klimop. Hang je wiekpotten IN de klimop, de hoornaars zullen die potten sneller vinden dan potten die in het wilde weg gehangen worden.

Heb je een Aziatische hoornaar op een wiekpot, observeer dan eerst enkele keren goed in welke richting de hoornaar vliegt alvorens ze te vangen en te merken, zodat je alvast de juiste richting weet. Na het merken blijft de hoornaar soms een tijdje weg.

Probeer de hoornaar zo ver mogelijk te volgen, eerst met het oog en dan met een verrekijker. Op een open plaats lukt dat zelfs tot een paar honderd meter. Je kan soms mooi zien naar welke bomen ze vliegt.

Heb je een vliegrichting en er komen meerdere Aziatische hoornaars op de pot, kan je ze met verschillende kleuren merken en de vliegtijden meten. Aan de vliegrichtingen kan je ook zien of er eventueel meerdere nesten moeten gezocht worden.

Om de hoornaar goed te kunnen volgen kan je een witte stift gebruiken. Zeker tussen bomen valt een wit achterlijf goed op.

Kijk op Google maps, maak een printscreen en teken er de vliegrichtingen en afstanden op. Zo is het duidelijker waar je moet gaan zoeken.

Vliegrichtingen en locaties van wiekpotten kunnen ook in deze app getekend en gedeeld worden: <http://isabovzw.com/apps/> Zo kan iedereen gemakkelijk samenwerken om nesten te vinden. Je vindt er ook url's naar de juiste Whatsapp groepjes per regio.

Weet je waar het nest zich ongeveer bevindt, kijk dan eerst rustig boven de boomkruinen met je verrekijker. Dikwijls zie je boven 1 bepaalde boom vliegende hoornaars. Het nest zelf is meestal het best te zien vanop een afstand en soms maar vanop 1 plek. Je kan in een grote cirkel rond de boom wandelen en om de paar meter opnieuw de boom afspeuren.

Eindelijk het nest gevonden? Melden op Vespawatch.be (Vlaanderen) of waarneming.nl (Nederland) met een duidelijke foto, wat uitleg en je gegevens. Een goede foto kan je nemen met je gsm ingezoomd door je verrekijker.

Foto 6: nest door verrekijker

Hoe sneller een nest wordt opgespoord hoe beter. Een primair nest in het voorjaar zit meestal lager tegen de grond en is gemakkelijker en goedkoper te verdelgen dan een secundair nest later in het seizoen. Vanaf oktober gaat een nest in reproductiefase. In de maanden oktober en november zullen ongeveer 5 koninginnen per dag uitvliegen. Het blijft dus zinvol om ook in deze maanden te blijven zoeken.

Foto 7: verstopt nest tegen de grond

Kijk zeker niet enkel omhoog naar de bomen! Zowel primaire als secundaire nesten kunnen overal zitten, ook tegen de grond, in bramen, hagen, struiken, daken, corniches, muren, stallen, nestkastjes, enz.

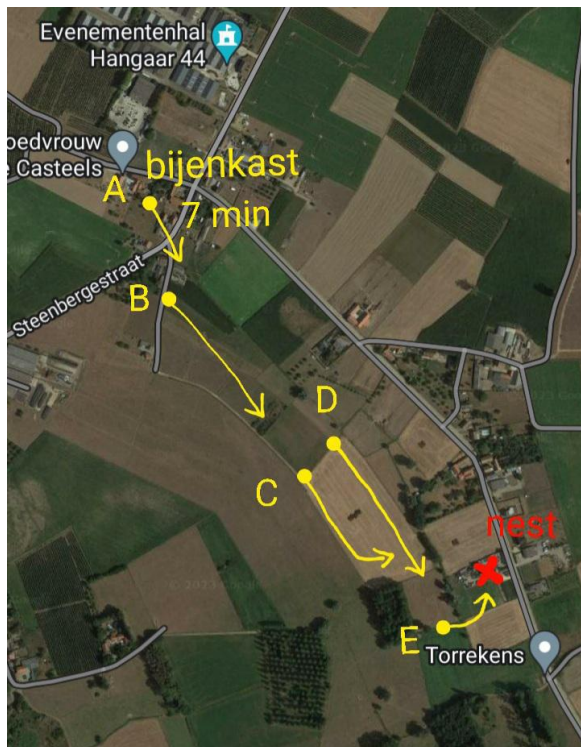
Als je een actief primair nest vindt, kijk dan ook uit naar een eventueel secundair nest in de buurt, meestal binnen de 50 meter, of wat verder.

Voorbeeld van een succesvolle zoekactie in Glabbeek:

Melding van Aziatische hoornaars bij een imker. Ter plaatse zag ik 1 jagende hoornaar voor een bijenkast. Deze heb ik met een vlindernetje gevangen, in een merkbuisje gedaan, gemerkt en op een wiekpot gezet. Dit is van de eerste keer gelukt. De hoornaar vloog vanaf dan op en af naar de wiekpot in plaats van bijen te vangen.

Met deze ene hoornaar heb ik het nest op een paar uur tijd gevonden, 840 meter verder in een schuur!

Eenmaal er een duidelijke richting en vliegtijd (ongeveer 7 minuten) vanop de wiekpot aan de bijenstand was, heb ik de hoornaar in 4 stappen verhuisd naar een andere wiekpot. Hierop liet ik de hoornaar rustig drinken en keek dan goed met de verrekijker naar de nieuwe vliegrichting. De hoornaar werd telkens per fiets terug opgehaald op pot 1 (plaats A). De 2de wiekpot werd steeds verplaatst. Je hebt dus maar 1 hoornaar en 2 potten nodig!

Op het kaartje kan je zien dat de richting niet steeds recht naar het nest gaat. Ze volgen bepaalde landschapskenmerken om zich te oriënteren. Het verhuizen doe je daarom beter in meerdere stappen en in de vliegrichting. Zo kan de hoornaar zich gemakkelijk heroriënteren en moet je ze niet altijd meerdere keren vanop elke plaats laten vertrekken. Vanop plaats B zag ik de hoornaar recht naar een populierenbosje vliegen. Vanop plaats C vloog de hoornaar ook recht naar het bos, maar boog daarna af naar links. Ik heb de pot opgeschoven en vanop plaats D kon ik ze voorbij het bos zien vliegen in de richting van een ander bos. Vanop plaats E vloog ze vreemd genoeg niet in dezelfde richting naar de bomen, maar naar een boerderij.

Kaartje 3: opsporing Glabbeek

Door vervolgens boven de boerderij en stallen te kijken met de verrekijker zag ik hoornaars een schuur in vliegen. Toen ik ging aanbellen, bleek dat de bewoners het nest al enkele weken wisten hangen. In dit geval zijn de hoornaars niet verhuisd naar een boomtop, maar hebben het primaire nest uitgebouwd tot groot nest.

Foto 8: niet enkel in de bomen kijken!